

บ้านและสวน

GARDEN & FARM

All About Garden & Farm
มารู้จักไม้ผล
P. 013

Let's Do it
ทำปุ๋ยหมัก
อย่างง่าย
P. 036

Garden Tip
ทาบกิ่งมะม่วง
แบบต่อเปลือก
P. 111

ผลไม้ในสวน

VOL. 7

ISBN 978-616-18-1546-2

พิมพ์ครั้งที่ 1
ราคา 225 บาท

| มาทำเกษตรอินทรีย์กัน... เพื่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ดีของทุกคน |

ก๊อปปี้มูท
Klip Sa-mut

อีจันก
(E-nak)

ก๊อปปี้มูท
Klip Sa-mut

Section

สวนตาเก่า

เรื่อง เสือปลาพาเที่ยว
ภาพ ธนกิตต์ คำอ่อน, เบญจพล วรโชติพงศ์พันธุ์

สวนตาก้านดงหลวงพ.ศ. 2554

ภาพ : สวนตาก้าน

สวนตาก้าน...ศูนย์การเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ทุเรียนพื้นบ้าน

ถ้ากล่าวถึงสุดยอดทุเรียนของภาคกลางก็ต้อง “ทุเรียนนนท์” ที่ใคร ๆ ก็ปฏิเสธไม่ได้ถึงรสชาติที่ถูกปากผู้ที่ชื่นชอบกินทุเรียน แต่มหาอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้ทำให้แหล่งพันธุกรรมของผลไม้ชื่อดังในแถบนี้สูญหายไป สร้างความเสียหายให้เจ้าของสวนผลไม้ในจังหวัดนนทบุรีมากมาย บางสวนต้องขายที่ดินให้หมู่บ้านจัดสรร บางก็เปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นทดแทน แต่วันนี้ “สวนตาก้าน” ได้ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านพลิกฟื้นผืนดินขึ้นใหม่อีกครั้ง ด้วยตั้งใจอนุรักษ์พันธุกรรมทุเรียนนนท์ให้คงอยู่

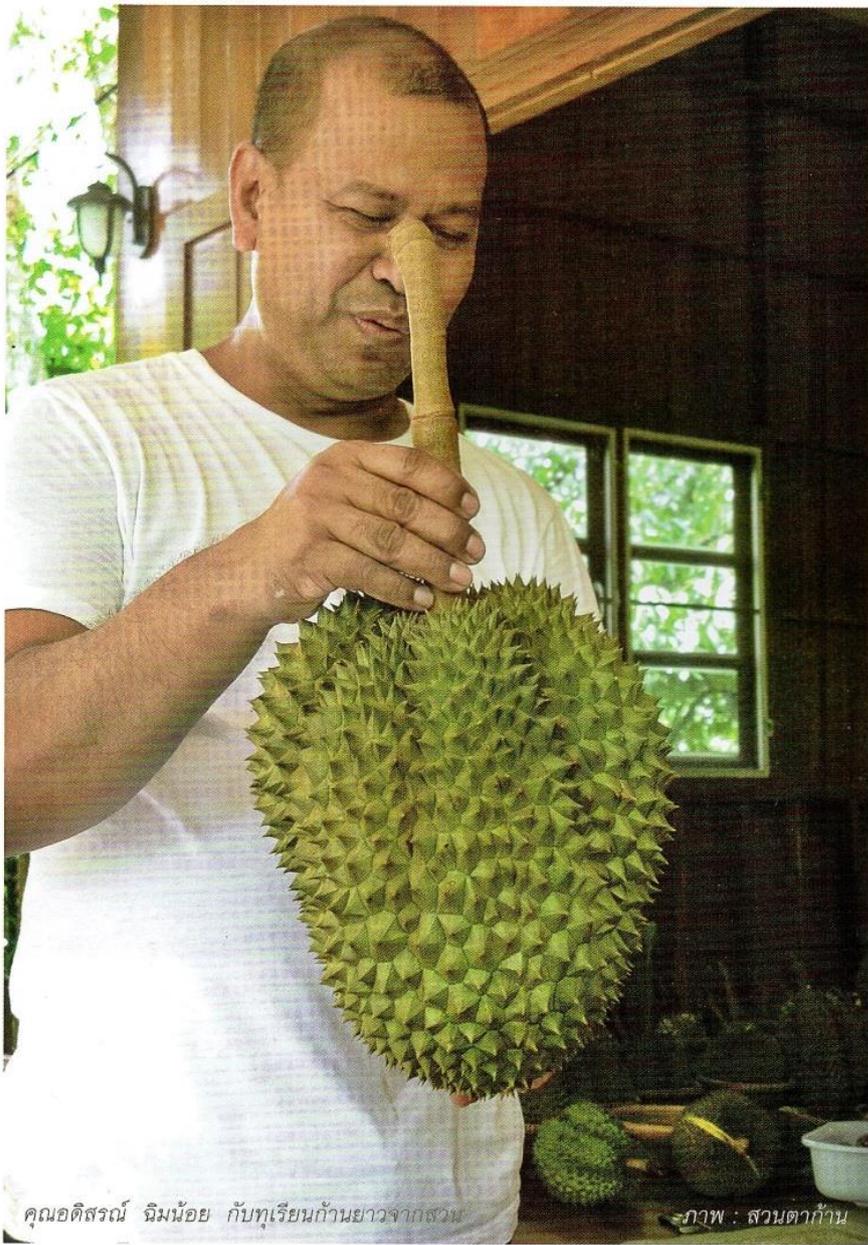
วันนี้มีโอกาสพบกับ คุณหนุ่ม - อติสรณ์ นิมน้อย เจ้าของสวนแห่งนี้ พร้อมนำชมต้นทุเรียนปลูกใหม่ที่กำลังเติบโตขึ้น และเล่าว่า

“เดิมสวนเราเป็นสวนทุเรียนอันดับต้น ๆ ของจังหวัดนนทบุรี มีแต่ต้นใหญ่ขนาดหลายคนโอบอายุกว่า 40 ปี จำนวน 130 ต้น มีมังคุด มะไฟ และผลไม้ต่างๆ ตามแบบฉบับของสวนผลไม้เมืองนนท์ และมีโรงเรียนอนุบาลทุเรียน เป็นที่เพาะชำและจำหน่ายกิ่งพันธุ์ทุเรียนพื้นบ้านมาตั้งแต่ปี 2551 แต่หลังน้ำท่วมใหญ่ในปี 2554 ทุเรียนตายหมด เหลือแต่มะไฟสองต้นกับมังคุดหนึ่งต้นเท่านั้น ก่อนที่ต้นทุเรียนทั้งหมดจะตาย เราเร่งตัดกิ่งพันธุ์ที่สมบูรณ์ส่งไปให้ผู้ผลิตกิ่งพันธุ์ของเราที่จังหวัดชุมพรเสียบยอดขยายพันธุ์ไว้กว่าหมื่น

ต้น จึงทำให้ทุเรียนนนท์กว่า 40 สายพันธุ์ยังไม่สูญพันธุ์ หลังจากนั้นก็นำมาแจกจ่ายให้เกษตรกรในจังหวัดนนทบุรี”

ต้นพันธุ์ทุเรียนที่ดีใบต้องมีสีเขียวแข็งแรง ปลอดภัยโรค

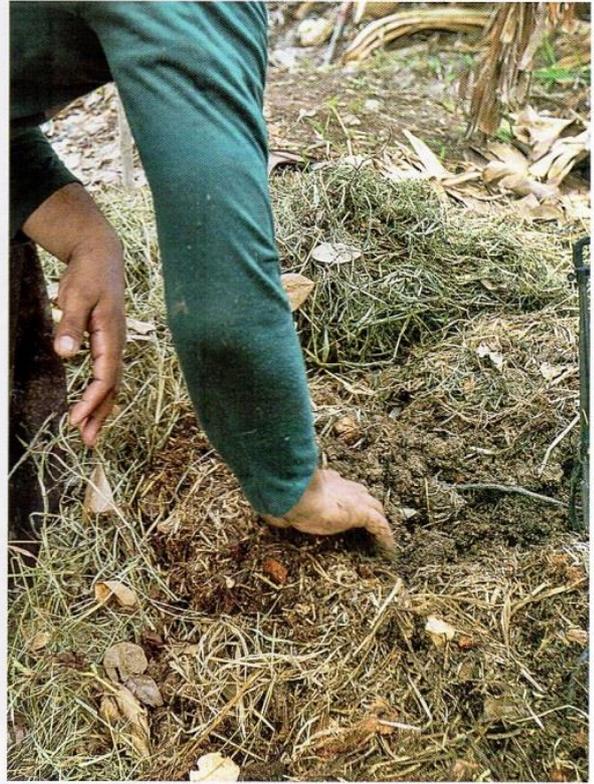

คุณอดิสรณ์ นิมน้อย กับทุเรียนก้านยาวจากสวน

ภาพ : สวนตาก้าน

/เราเลือกปลูกพืชตระกูลส้ม
อย่าง ส้มเขียวหวาน ส้มโอ
ส้มจี๊ด เพราะรากส้มมี
คุณสมบัติพิเศษที่ดีมากคือ
สามารถดูดซับธาตุอาหารที่
พืชอื่นไม่ใช้ประโยชน์มาสะสมใน
ปมราก เมื่อรากส้มย่อยสลาย
ก็จะปลดปล่อยธาตุอาหารให้
ต้นทุเรียน ส่วนกล้วยเป็นพืช
โตเร็ว และยังออกผลให้เรา
เก็บขายในระหว่างที่ไม่ได้ปลูก
ทุเรียนได้ด้วย/

ช่วงหน้าฝนให้อาตุอาหารเพิ่มพร้อมกับจัดรากทุเรียนให้แก่กระจาย
โดยรอบ

แม้ทุเรียนนหนที่ยังไม่สุกพันธุ์ แต่ก็พบปัญหา
ทั้งเรื่องน้ำกร่อย อากาศที่ร้อนชื้น และพื้นที่ที่มีความ
เป็นกรดสูง จำเป็นต้องปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม
ก่อนปลูกทุเรียน ซึ่งชาวสวนนนท์ยุคนี้ตั้งใจเรียนรู้วิธี
ทำสวนอย่างถูกต้องโดยนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาปรับใช้

ให้เหมาะกับสถานการณ์ปัจจุบัน คุณหนุ่มบอกเล่าถึงปัญหาว่า
“ปกติพื้นที่แถบนี้เป็นดินตะกอนที่มีอินทรียวัตถุทับถมมาก ปลูกพืชผักผลไม้อะไร
ก็งาม แต่หลังจากน้ำท่วม น้ำได้ดินที่เป็นกรดถูกดันขึ้นมาอยู่บนผิวดิน ทำให้ดินมีค่า
pH เป็นกรดสูงถึง 4.5 ซึ่งเราต้องใช้เวลาปรับสภาพดินนานกว่า 2 ปี โดยให้ฝนชะล้าง
ความเป็นกรดลงใต้ดิน และปรับสภาพดินด้วยการปลูกพืชอื่นๆ ก่อน อย่างกล้วย
ส้มเขียวหวาน และทองหลาง”
การสร้างระบบนิเวศให้สมดุลเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปลูกทุเรียน ชาวสวนนนท์
ใช้วิถีธรรมชาติด้วยการปลูกพืชอื่นเพื่อบังแดดบังลมก่อน รอให้พรรณไม้เหล่านั้นเติบโต
ขึ้นระยะหนึ่งจึงเริ่มปลูกทุเรียน ซึ่งจะได้ร่มเงาจากไม้ข้างเคียงและช่วยเพิ่มความชื้นใน
อากาศอีกด้วย
คุณหนุ่มแนะนำว่า การปลูกทุเรียนให้เติบโตอย่างดีนั้นต้องเริ่มจากศึกษาภูมิปัญญา
ต่างๆ ทั้งจากตำราและลงมือปฏิบัติจริง โดยคำนึงถึงความอุดมสมบูรณ์ของดิน
คุณภาพน้ำ ปริมาณน้ำฝน ทิศทางลม อุณหภูมิ และแสงแดด ที่สำคัญคือ ต้อง
รู้จักสภาพพื้นที่ให้ดีก่อน เพื่อนำเทคนิคต่างๆ มาใช้อย่างถูกต้อง

ทุเรียนที่ปลูกใหม่ควรใช้ซาแรนพรางแสงในแนวทิศ ตะวันตกและตะวันออก เพื่อไม่ให้ใบไหม้ ต้นแห้งตาย

“ปลูกทุเรียนไม่ยากครับ เริ่มตั้งแต่**ดูดิน**ว่าดินดี สมบูรณ์พอหรือไม่ ทุเรียนเติบโตได้ทั้งดินเหนียวและดินร่วน ที่สำคัญคือต้องไม่เป็นกรดหรือเป็นดินเค็ม ถ้าดินเค็มต้องโรยด้วยยิปซัม แต่ถ้าดินเปรี้ยวต้องรอให้ฝนชะล้างความเปรี้ยวลงไปใต้ดินก่อน และปรับสภาพดินด้วยการปลูกพืชอื่นเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน ต่อไปก็คือ**ดูน้ำ** ควรมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีคุณภาพที่อยู่ใกล้กับพื้นที่หรือในพื้นที่ เพื่อให้ต้นทุเรียนได้รับน้ำเพียงพอ แต่ถ้าพื้นที่ตรงนั้นมีปริมาณน้ำฝนมากไปก็ชุดร่องระบายน้ำ ไม่ให้น้ำขังราก

“อีกเรื่องที่สำคัญคือ**ดูแดด** การปลูกทุเรียนควรปลูกแนวตามตะวัน เพื่อให้ทุกต้นได้รับแสงแดดเพียงพอ ถ้าเราเพิ่งปลูกใหม่ก็ต้องพรางแสงด้วยทางมะพร้าวหรือซาแรน สิ่งสุดท้ายคือ**ดูลม** ตอนเริ่มปลูกต้องใช้ไม้ปักเพื่อพยุงต้น และไม่ปลูกขวางทิศทางลม คือปลูกแบบสลับฟันปลาเพื่อให้ลมผ่านได้ง่าย ถ้าปลูกเป็นแถวตรง เวลาพายุมาต้นก็จะล้มเป็นโดมิโนเลยครับ”

เมื่อปรับสภาพแวดล้อมได้แล้ว สิ่งที่สำคัญต่อมา คือ ระยะเวลาที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสะดวกกับการปฏิบัติงานในสวน จะช่วยให้ต้นไม้เจริญเติบโตดี รับลมและแสงแดดเพียงพอ ซึ่งช่วยให้ทุเรียนออกดอกติดผลที่มีคุณภาพ

ต้นทุเรียนที่ปลูกใหม่ในสวนตาก้าน

ภาพ : สุวนตาท่าน

หลังจากพูนโคนต้นด้วยดินหมักก็ใช้กาบมะพร้าวและฟางคลุมรอบโคนต้นอีกชั้น เพื่อเก็บความชื้นและความอุดมสมบูรณ์ในดิน

“ระยะปลูกของทุเรียนควรห่างกัน 8-12 เมตร ขึ้นอยู่กับขนาดทรงพุ่มของแต่ละพันธุ์ หากเป็นพันธุ์หนัก (ทรงพุ่มใหญ่) ต้องปลูกห่างกัน 10-12 เมตร แต่ถ้าเป็นพันธุ์เบา (ทรงพุ่มเล็ก) ก็ปลูกห่างกันประมาณ 8 เมตร ชาวสวนมักปลูกพันธุ์หนักสลับพันธุ์เบา เช่น ปลูกทุเรียนพันธุ์หนัก (ก้านยาว หมอนทอง) ห่างกัน 10 เมตร แล้วสลับด้วยทุเรียนพื้นบ้านที่มีพุ่มขนาดเล็กที่ระยะ 5 เมตร ซึ่งระหว่างต้นทุเรียนที่ห่างกัน 5 เมตรนั้นก็สามารถปลูกไม้ผลอื่นได้ด้วย พอต้นทุเรียนโตเราก็ตัดแต่งออกได้ไม่ยาก”

การทำสวนทุเรียนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีนิยมยกร่องเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ และปลูกทุเรียนแบบยกโคกให้สูงจากพื้นดินเพื่อระบายน้ำเวลาฝนตก ซึ่งช่วยให้ดูแลต้นทุเรียนง่ายขึ้น ทั้งการพรวนดิน ใส่ปุ๋ย และการกำจัดวัชพืช

“พื้นที่เมืองนนท์เป็นที่ลุ่ม น้ำใต้ดินสูง ต้องปลูกแบบยกร่องและยกโคก เราขุดร่องน้ำ (ท้องร่อง) กว้าง 1.5 เมตรสลับกับพื้นดินร่องสวนกว้าง 7 เมตร เตรียมดินให้มีธาตุอาหารเพิ่มขึ้นด้วยวิธีง่ายๆ คือ ขุดดินให้เป็นหลุม เอาดินข้างล่างขึ้น ใส่ซากพืช เศษใบไม้ กิ่งไม้ หรือต้นกล้วยที่ตัดทิ้งถมลงไป ใส่ขี้หมู ขี้วัวหนึ่งกระสอบ แล้วกลบดิน เอากาบมะพร้าววางทับทิ้งไว้ พอผ่านไป 1 ฝนก็ย่อยดินเหล่านั้นให้เล็กลง จากนั้นยกโคก โดยพูนดินเป็นรูปกรวยกลมเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร สูงจากพื้นประมาณ 50-70 เซนติเมตร กึ่งกลางโคกควรใช้ดินละเอียดเพื่อให้รากของทุเรียนหากินได้ง่าย

/ เมื่อพูนโคกแล้วก็นำกิ่งพันธุ์สมบูรณ์ลงปลูกตรงกึ่งกลางมั่นใจได้เลยว่าการยกโคกจะช่วยให้เราดูแลและสังเกตการเติบโตของต้นทุเรียนได้ง่ายกว่าการขุดหลุมปลูกอย่างแน่นอน/

“เมื่อเราพูนโคกแล้วก็นำกิ่งพันธุ์สมบูรณ์ลงปลูกตรงกึ่งกลาง
มันใจได้เลยว่าการยกโคกจะช่วยให้เราดูแลและสังเกตการเติบโตของ
ต้นทุเรียนได้ง่ายกว่าการขุดหลุมปลูกอย่างแน่นนอน และจะพูนโคนต้น
ให้กว้างขึ้นปีละ 1 เมตร พร้อมกับจัดรากให้แผ่กระจายเพื่อให้ทุเรียน
มีทรงพุ่มสวยงาม พอหน้าฝนต้องหมั่นพินดินรอบๆโคกที่เรียกว่า
‘การวางโคน’ เพื่อป้องกันน้ำซังหากฝนตกหนัก ป้องกันรากไม้อื่น
ที่มารบกวนรากทุเรียน และใช้เป็นร่องสำหรับใส่ปุ๋ยได้อีกด้วย”

นอกจากสภาพแวดล้อมที่ดีและเทคนิคในการปลูกแล้ว สวน
ตาก้านยังมีเคล็ดลับพิเศษที่ทำให้ต้นทุเรียนที่นี้เติบโตอย่างแข็งแรง
และสวยงาม โดยการใช้วิธีดูแลแบบธรรมชาติ คือ การปลูกต้น
ทองหลางไว้เป็นพืชบำรุงดินในสวน และมีสูตรอาหารให้ต้นทุเรียน
เป็นการปรุงดินหมักที่ใครก็สามารถทำได้ง่ายๆ

“ที่นี้ปลูกต้นทองหลางน้ำริมท้องร่องสวนเพื่อยึดดินและบังร่มเงา
ให้ต้นทุเรียน ทุกส่วนของต้นทองหลางอุดมไปด้วยธาตุอาหารต่าง ๆ
ที่เป็นประโยชน์แก่ดิน รากทองหลางสามารถดูดเก็บน้ำในดินไว้ทำให้
พื้นดินชุ่มชื้น ใบที่หล่นลงท้องร่องพอครบรอบปีชาวสวนจะลอกชีเลน
ขึ้นมาถมโคนทุเรียน เป็นปุ๋ยหมักอย่างดี

“เราปรุงดินหมักโดยใช้ขี้หมูหรือขี้วัว 2 กระสอบ แกลบดิบ
4 กระสอบ และกาบมะพร้าวสับ 1 กระสอบ ใส่เชื้อไตรโคเดอร์มา
แห้งครึ่งกิโลกรัม คลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วพรมน้ำ ใช้ผ้าใบคลุมไว้
อย่างน้อย 10-15 วัน แล้วนำมาใส่รอบๆโคนต้นทุเรียน จากนั้นก็นำ
ฟางหรือหญ้าแห้งปิดเพื่อรักษาความชื้นบริเวณรอบๆโคนต้น”

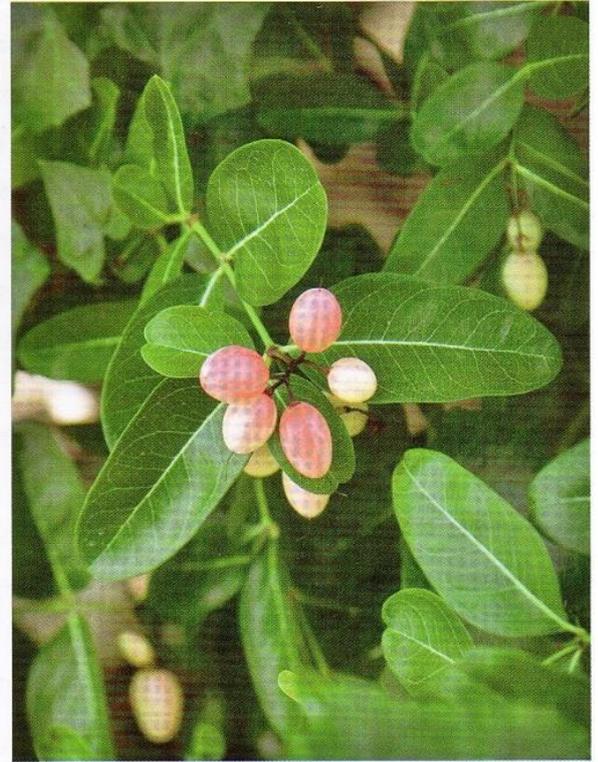
นอกจากนี้ ชาวสวนนันทยังใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีมานานด้วย
การปลูกต้นไม้อื่นร่วมกับต้นทุเรียน หรือเรียกว่า “การทำสวนผสม”
เพื่อใช้พื้นที่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยการปลูกพืชหลากหลายชนิด
เพิ่มความสมดุลของระบบนิเวศและสร้างรายได้เสริมในช่วงที่ทุเรียน
ยังไม่ออกผล

“ที่นี้เราควบคุมสภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้เหมาะกับทุเรียนด้วย
การปลูกพืช 8 ชั้น ชั้นแรก คือ ไม้หัวใต้ดิน พวกชิง ข่า กระชาย
เป็นพืชผักสวนครัวที่เราปลูกกินและขุดไปขายได้ **ชั้นสอง** ก็เป็นพวก
พืชที่เติบโตบนดินเป็นพุ่มเล็กๆ อย่างตะไคร้ ใบชะพลู เราตัดขายได้
ทุกวันเหมือนกัน **ชั้นสาม** โตขึ้นอีกก็เป็น มะเขือพวง มะเขือเปราะ
พริกขี้หนู **ชั้นสี่** พวกพืชล้มลุกต้นใหญ่ขึ้นอีก อย่างกล้วยก็มีให้เลือก
หลายพันธุ์ เราจะทำเก็บผลผลิตไปขายหมุนเวียนตลอดทั้งปี

ภายในโรงเรียนอนุบาลทุเรียนที่เต็มไปด้วยต้นพันธุ์ทุเรียนพื้นบ้าน จำหน่ายในราคาขายอมเยา

มะม่วงหาวมะนาวโห่ หนึ่งในพืชปลูกที่คนหนุ่มปลูกไว้รอบ ๆ สวน

ต้นตอที่ใช้เสียบยอดทุเรียนควรเป็นทุเรียนป่าที่ได้จากการเพาะเมล็ด ซึ่งแข็งแรงทนทาน รากหาอาหารเก่ง

/ ผมยกหน้าที่ปลูกต้นไม้ให้ลูก ๆ ครับ อย่างทุเรียน ลูก ๆ ก็ช่วยปลูก ทุกต้นเขาปลูกหมด เขาปลูกกันเอง เราพยายามปลูกฝังให้เขาเรียนรู้วิถีดั้งเดิมของเรา โดยที่ไม่ต้องไปร่ำเรียนด้านการเกษตรที่ไหน/

“พอ **ชั้นห้า** ก็จะเป็นพีชรอง ที่นี้จะปลูกส้มโอ ส้มเขียวหวาน มะกรูด มะนาว และมังคุด **ชั้นหก** เป็นพีชหลักของเราคือ ทุเรียน และ **ชั้นเจ็ด** เป็นพวกมะพร้าว หมาก ที่สูงชะลูด ช่วยบังแดดให้พีชชั้นล่างได้ ส่วน **ชั้นแปด** ก็คือ พืชที่เลื้อยตามไม้ใหญ่อย่างพวกพริกไทย ตีปัส และพืชในท้องร่อง พวกผักบุ้ง ผักกระเฉด

“พอปิดเทอมลูก ๆ ผมก็จะปลูกผักกัน ผมยกหน้าที่ปลูกต้นไม้ให้ลูก ๆ ครับ อย่างทุเรียนลูก ๆ ก็ช่วยปลูก ทุกต้นเขาปลูกหมด เขาปลูกกันเอง เราพยายามปลูกฝังให้เขาเรียนรู้วิถีดั้งเดิมของเรา โดยที่ไม่ต้องไปร่ำเรียนด้านการเกษตรที่ไหน”

ไม่นานเชื่อว่า การปลูกต้นทุเรียนมีเทคนิคพิเศษเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทำได้ง่าย ๆ แต่ใช้ธรรมชาติพึ่งพากันเท่านั้น คุณหนุ่มพาชมโรงเรียนอนุบาลทุเรียน แนะนำต้นพันธุ์ทุเรียนพื้นบ้านที่มีชื่อแปลก ๆ มากมายกว่า 35 สายพันธุ์ สมกับเป็น “ศูนย์การเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ทุเรียนพื้นบ้านนันทบุรี” และบอกเล่าวิธีเลือกซื้อต้นพันธุ์ว่า ควรเลือกต้นพันธุ์ที่มีอายุประมาณ 1 ปี ลำต้นตรง แข็งแรง ใบสีเขียวเข้ม และปลอดจากโรคเชื้อรา โรครากเน่าโคนเน่า

“สำหรับคนที่อยากลองปลูก ผมแนะนำให้เลือกปลูกพันธุ์ที่เราชอบ อาจเป็นทุเรียนพันธุ์เศรษฐกิจอย่างหมอนทอง ก้านยาว หรือพันธุ์พื้นบ้านพวกกบสุวรรณ เม็ดโนยายปรางก็ได้ พวกนี้สามปีครึ่งก็ให้ผลได้แล้ว พันธุ์ที่ขึ้นชื่อของเมืองนันทบุรีคือ พันธุ์ก้านยาวทรงหวด ลักษณะใบป้อมใหญ่ ผลทรงหวด เนื้อหนา เมื่อสุกเนื้อจะไม่ติดมีอผิวเนื้อจะมีเยื่อบาง ๆ หุ้มเหมือนไส้กรอก รสหวานมัน เนียน ถึงจะเป็นของแท้

“กบทองคำ” ทุเรียนพันธุ์พื้นบ้านที่ปลูกเลี้ยงง่าย

“ชมพู่ศรี” เป็นทุเรียนพันธุ์เบา เมื่อเนื้อสุกจะมีสีชมพูเรื่อ เปลือกผลบาง แตกง่าย

“สิ่งสำคัญที่ทำให้ทุเรียนออกรอยคือ ระยะเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิต อรรมชาติของ ดอกทุเรียนบานไม่พร้อมกัน และบานช่วงเดือนมีด (ข้างแรม) ต้องรอจนดอกบานหมด ทั้งต้นก็เริ่มนับวันไปอีก 90-110 วันจึงจะเริ่มเก็บผลได้ คนโบราณจะใช้วิธีสังเกตว่า ถ้าลูกแรกหล่น อีกหนึ่งสัปดาห์ผลในกลุ่มเดียวกันก็จะเริ่มเก็บได้ ที่มีจะทยอยตัดผลแก่ ประมาณ 90-95 เปอร์เซ็นต์ โดยสังเกตที่ขั้วจะแห้ง สีคล้ำ ปลายหนามแห้งเป็น สีน้ำตาลเรื่อ และหนามกางออก เส้นในร่องหนามเปลี่ยนจากสีเขียวอ่อนเป็นสีเขียวคล้ำ เท่านั้นที่แสดงว่าผลสุกพร้อมตัดครับ”

ฟังเรื่องราวจากคุณหนุ่มแล้วอยากปลูกทุเรียนไว้กินเองบ้าง แต่ก่อนอื่นคงต้อง มาเป็นเด็กฝึกงานที่สวนนี้ก่อน จะได้นำความรู้กลับไปใช้กับสวนเราบ้าง คุณหนุ่มกล่าว ทั้งทำยว่า

“สำหรับผม การทำเกษตรอินทรีย์ไม่แพ้เกษตรเคมีแน่ๆ ขึ้นอยู่กับวิถีคิด วางแผน ให้ดี ปรับพฤติกรรมการทำงานทำเกษตรใหม่ ปรับสภาพแวดล้อมใหม่ ไม่ได้ยากอะไร ไม่ต้อง เสียเงินมาก ขอให้เราใส่ใจและเข้าใจธรรมชาติของพืชที่เราปลูกเท่านั้น ไม่นานก็สำเร็จ แน่แน่นอนครับ”

CONTACT

ศูนย์การเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ทุเรียนพื้นบ้าน
นนทบุรี สวนตาก้าน โดย คุณอดิสรณ์
ฉิมน้อย เลขที่ 92/1 ซอยบางกร่าง 63
หมู่ 2 ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองฯ
จังหวัดนนทบุรี

โทรศัพท์ 08-9812-6539

เว็บไซต์ www.duriannon.com